

Macintyre och expertstyrets gränser

*Experten kan på ett säkrare sätt leda oss till det vi vill ha än vi själva förmår. Experten har alltså en roll att spela i den utsträckning det är möjligt att förutsäga framtiden och på basis av sådana förutsägelser föreslå det mest lämpliga handlingsalternativet. Men till vilken grad är detta möjligt? **Hugo Strandberg** håller med filosofen **Alasdair Macintyres** kritik av expertstyre och åberopar vikten av en demokratisk diskussion.*

I ett kapitel i sin bok *After Virtue* (1981) försöker filosofen **Alasdair MacIntyre** visa att förutsägelser av samhällsutvecklingen, sådana förutsägelser som motiverar expertens roll, är möjliga till en mycket lägre grad än vi ofta tänker oss. Svårigheten med sådana förutsägelser är att samhällsutvecklingen långt bestäms av vetenskapliga upptäckter, tekniska uppfinningar och kulturellt skapande, och sådana kan inte förutsägas i detalj. Om jag vet hur en viss vetenskaplig upptäckt kommer att se ut, då beror det inte på att jag har förutsagt den upptäckten, utan på att jag själv gjort den. Och om jag gjort den, då är upptäckten redan gjord och ligger inte i framtiden. På samma sätt med tekniska uppfinningar: om jag påstår mig veta exakt hur ett visst tekniskt problem kommer att

Ett skäl till att dessa svårigheter inte blir synliga är att vi lätt vilseleds av faktumet att det finns personer – ser vi nu i efterhand – vars utsagor om framtiden visade sig vara rätta, utsagor som därtill backades upp av argument. Och då är det lätt att tro att dessa personer faktiskt hade en förmåga att förutsäga framtiden och att deras argument var starkare än deras som inte trodde på dem. Men att någon får rätt betyder inte att den hade rätt: argumentens styrka måste bedömas givet det vi visste och den situation vi hade när de framfördes.

MacIntyres påvisande av svårigheten att förutsäga samhällsutvecklingen innebär en kritik av expertstyre. Men vad är alternativet? Liknande tankar som MacIntyres har också formulerats av nyliberala teoretiker som **Friedrich Hayek**,

Alternativet till expertstyre är att ge mer utrymme åt politik, att låta de frågor som försköts till experterna bli frågor som vi gemensamt måste begrunda och ha ansvar för.

lösas, då har jag redan löst problemet. Omöjligheten att förutsäga sådana lösningar gör inte bara att vi inte vet vilka prylar som kommer att finnas i framtiden, utan också att vi inte kan förutse de levnadsmönster som växer fram kring dessa prylar, vilken påverkan på naturen detta kommer att ha exempelvis i fråga om vilka metaller som kommer att efterfrågas, och därmed inte heller ekonomins utveckling i stort. Och, till sist, med tanke på hur våra sätt att tänka och leva formas av de böcker vi läser, den musik vi lyssnar på, de filmer vi ser, innebär omöjligheten att förutse innehållet i framtida kulturella skapelser stora svårigheter att förutse hur vi kommer att tänka och leva i framtiden.

och hos dessa blir alternativet till socialstatens expertstyre att ge så lite utrymme åt politik som möjligt. Individerna själva får söka hantera den oberäknliga framtiden på egen hand, för ingen kan ju göra det bättre.

[Retur] Det här är dock inte MacIntyres alternativ. Tvärtom kan man säga att han går den rakt motsatta vägen. Alternativet till expertstyre är att ge mer utrymme åt politik, att låta de frågor som försköts till experterna bli frågor som vi gemensamt måste begrunda och ha ansvar för.

MacIntyres alternativ, som också jag menar är det rätta, ska jag här inte motivera på hans vis, utan på ett annat, och som jag ser det bättre, sätt, nämligen utifrån

distinktionen mellan det subjektiva och det objektiva. Tilltron till den här distinktionen gör det nämligen svårt att förstå politik. Om man ser de politiska frågorna som frågor som har objektiva svar, då verkar demokrati inte vara ett bra sätt att besvara dem; expertstyre, att låta dem styra som är mer kompetenta att finna dessa objektiva svar, skulle istället vara det bättre alternativet. Om man ser de politiska frågorna som frågor som har subjektiva svar, då verkar demokrati inte vara ett bra sätt att besvara dem; var och en skulle istället själv få besvara dem så som den finner bäst. Men de politiska frågorna är varken objektiva eller subjektiva, för om, och på vilket sätt, något är bra för människor är inte oberoende av om de själva förstår det som gott. En demokratisk diskussion är därför inte främst ett sätt att komma fram till det bästa svaret på frågan, ett svar som man i princip kunde nå också på andra sätt, utan en process i vilken de som deltar förändras: kännedomen om det saken gäller växer, innebörden av de olika alternativen framgår tydligare. Och det är först med en sådan förståelse

Alasdair Macintyre (2009) | Foto: Sean O'Connor

En demokratisk diskussion är därför inte främst ett sätt att komma fram till det bästa svaret på frågan, ett svar som man i princip kunde nå också på andra sätt, utan en process i vilken de som deltar förändras.

som ett beslut verkligen kan vara ett gott beslut. Av detta skäl blir också gemensamma diskussioner om saker som till synes bara är individernas angelägenheter viktiga. Mitt liv påverkas naturligtvis av de människor jag har runt mig och om jag inte alls förstår varför de gör som de gör blir också mitt liv obegripligt för mig. Att gå in i diskussioner med andra bara i sådana situationer där jag vill få dem att bli som jag är därför ett allvarligt misstag; diskussioner med andra är framför allt ett sätt att bättre lära känna hur de tänker och känner, en förståelse utan vilken inte heller mitt eget liv är ett bra liv.

Slutsatsen är alltså att det är viktigt att alla vi som berörs av beslutet och av varandra får vara med om att fatta det genom att diskutera med varandra. Det är viktigt, inte nödvändigtvis för att just vi vet bäst, utan eftersom det är vi som ska leva med beslutet och med varandra. Det livet blir sämre om vi inte förstår varför det ser ut som det gör. Expertstyre och liberal individualism är två olika sätt att undvika sådana diskussioner.

Hugo Strandberg

Skribenten är docent och universitetslärare i filosofi vid Åbo Akademi.

